

FÖLDES 90

A MŰVÉSZET TANÍTÓJA — A TANÍTÁS MŰVÉSZE

II. RÉSZ

KÖSZÖNTI:

CSOMAY ZSÓFIA ≈ DETRE VILLŐ ≈ FÜLEI BALÁZS
NAGY PÉTER ≈ FRANCESCO MARIO POSSENTI ≈ SZEPES ERIKA

SZERKESZTETTE ÉS TERVEZTE: JAKAB GÉZA

TARTALOMJEGYZÉK

NAGY PÉTER: Drága Tanár Úr, Drága Imre, avagy Drága Imre, Drága Tanár Úr!	3
FÜLEI BALÁZS	4
DETRE VILLŐ: Földes Imréről	6
CSOMAY ZSÓFIA: A kórusról	8
CSOMAY ZSÓFIA: A Momento Kórus története	9
SZEPES ÉRIKA: Az egyik legfontosabb szó — Földes Imre 90. születésnapjára	10
FRANCESCO MARIO POSSENTI: Földes Imre, Maître à penser	13

Az 5. oldalon látható képet FÜLEI BALÁZS, a 16. oldal képét KEMENES ANDRÁS készítette.

NAGY PÉTER

**Drága Tanár Úr, Drága Imre, avagy
Drága Imre, Drága Tanár Úr!**

Nagyon sokáig nem ment az „Imrész”, pedig oly sokszor nógattál: ugyan hagyjuk már a „Tanár Urazást”, mégse jött magától egyszerűen a számra.

De most, hogy a minap fenn voltam Nálad, és az albán pék által készített, meglehetősen magyar, igencsak autentikus mákos rétesek társaságában sok-sok mindent átbeszéltünk (rengeteg megbeszélnivaló maradt még és lesz is, júliusban újra megyek), megértettem, hogy miért volt olyan nehéz az „Imrész”-re áttérni a „Tanár Úr”-ból. Mert Te nem Tanár Úr vagy Imre voltál és vagy nekem egyszerűen, hanem Barátom, Támogatóm, Kritizálóm, Együttérzőm, Együttgondolkodóm, Útmutatóm, Kétkedőm, és igen: Tanító, aki megtanított a legfontosabbra: a nyughatatlan kíváncsiságra, a csillapíthatatlan felfedezés vágyára.

Mindezt nyolcvéves korom óta. Kívánhat egy gyerek, egy ember ennél többet?

EMBER. Mert az Te vagy. Tanár/Imre = EMBER.

Köszönök mindent!

Ölel

Péter

FÜLEI BALÁZS

Sokan, nagyon sokan vagyunk, akik számára Földes Imre a legmeghatározóbb tanáregyéniség volt mind a Zeneakadémián, mind azon kívül. Földes Imre nem csak megmutatta, hogy a világból és annak művészetéből mi a szép, mi az érdekes, mi a meglepő, hanem a kezünkbe adta a kincseket. Kincsekkel megrakodva indulhattunk útnak. Azt hiszem, aki tanítványa lehetett, minden nap ebből a kincsestárból merít. Megtanított bennünket részleteiben és egészében látni a dolgokat. Megtanított választani, múzeumot, kiállítást látogatni. Amikor a Rómáról, Velencéről, Firenzéről szóló tanév után a legszerencsésebbek — és a legfelkészültebbek — elutazhattak vele élőben is látni a csodákat, egyben megtanulták a szakszerű városnézést is, és a helyes időbeosztást. Firenzében tölthettem el Tanár Úrral és kiválasztott akadémista társaimmal egy bő hetet. Csodálatos paloták, terek, hidak mellett haladtunk el. Amikor felnéztünk, elméláztunk, rögtön jött az intelem: „Gyerekek, ez minket most nem érdekel”. Ez lett életem egyik kulcsmondata.

Húsz éves koromtól kezdve koncertezem, sokat utaztam. Számomra azonban külföldi utazásaim Földes Imre óráin kezdődtek el tizennyolc éves koromban, a kivetített diáival bejártuk a világot. Amikor élőben láttam a gyönyörűséges épületeket, festményeket, szobrokat, nekem már ismerősek voltak, legfeljebb a méretükkel leptek meg. Emlékszem, 2006-ban először láttam Firenzében a Battisterót. Felhívtam. „Tanár úr, itt állok a Porta del Paradiso előtt, hihetetlen!” Nem válaszolt, 5 másodperces csend. Mire megszólal: „Fiú, az északi és a déli kaput is meg kell nézni!!!”.

Életem nagy állomásainál gyakran megkérdeztem a véleményét. Mindig megerősített. Iránytű számomra. Az ízlés, a tisztesség, az őszinteség iránytűje. Ő sohasem hagyta, hogy az iránytűjét befolyásolják, eltérítsék. Az ő mértéke az én mértékemmé vált. Emberré nevelt bennünket.

Utánozhatatlan humora van. Születésnapja alkalmából meghívtuk hozzánk, el is jött. Legnagyobb gyermekem kiválóan ért az állatok nyelvén, van jó pár házikedvenc a lakásban. Egy hullámos papagájt is megszelídített, az ember kezéről eszik, fejére, vállára ül. Tanár Urat is

rögtön a barátjává fogadta. Nem is váltak el egymástól, vállán ült az ebéd alatt is. Kérdeztem tőle: „mivel kéred a kávé, Tanár Úr?” Válasz: „Papagájjal”.

És van egy nyolcadik családtagunk is: egy hatalmas, ülő zsiráf. Emese a neve. A plüssállatot Zsuzsától és Tanár Úrtól kaptuk nászajándékba. De annyira megtetszett nekik, hogy maguknak is vettek egyet. Telefonban mindig megosztjuk egymással, hogy érzik magukat a testvérzsiráfok...

Csak ilyen életet akarok: ami tele van játékkal. Ő tanított meg erre a játékosságával. Éljen Földes Imre, kívánunk erőt, egészséget minden napjára a 90. esztendőn túl is!

FÖLDES IMRÉRŐL

Tüneményes nagynéném, Balázs Ilona tanára volt Földes Imrének a „Zenegimnáziumban”. Szenvédélyesen szeretett tanítani, művészettörténetet, latint, franciát, olaszt is tanított. A gimnáziumban a kedvenc osztálya volt, amelyikbe Földes Imre is járt. Antal Imre, Dobszay László, Devich Sándor az osztálytársai voltak, és Erkel Tibor, Durkó Zsolt, Devich János is beletartoztak ebbe a baráti-növendéki körbe. Nagyszerű társaság volt. Én akkor, gyerekként sokat hallottam róluk Ica nénémről humoros történeteket, és mivel ő a lakásában még sok évig tartott baráti magán művészettörténet-órákat, amelyek zsúrokká is alakultak, később már a házastársakkal és gyermekecskéikkel is összejártak Ica néném teraszára.

Akkor ismertem meg Imrét, amikor ők, mint érettségiző osztály, a Csillagdában voltak, néném által meghívva a mi lakásunkba, ott fenn a hegyen, ami nagyméretű szolgálati lakás volt (lévén apám az igazgató). Mi a testvéreimmel igen jól szórakoztunk, mert ez a kitűnő társaság rendkívül jó humorú volt. Antal Imre és Földes Imre igen vicces szövegelést folytattak, amit öccseim akkor felvettek egy nagyon kezdetleges magnetofonnal, és évekig visszahallgattuk. Sajnos ez már régen eltűnt, de jól emlékszem arra a hangulatra, amit ezek a művelt remek fiúk keltettek. Később én is jártam néném művészettörténet-óráira a lakásába, ahol ez a társaság összejött időnként.

Évek múlva, mikor az Iparművészeti Főiskolára jártam, örömmel jelentkeztem a fakultatív zenetörténet-órára, amit kellemes meglepetésemre Földes Imre tartott. Ez éveken át a főiskola egyik legjobb ajándéka volt, különösen az után, hogy Imre följánlotta, hogy ha van kedvünk, alakítsunk egy kis kórust. Volt kedvünk nagyon is. Hetenként egy este nyolcan–kilencen, bennmaradván a főiskolán, összejártunk énekelni. A diplomázás után is megmaradt az a kis kórus, Imre lakásán, majd egymás lakásaiban felváltva jöttünk össze. Imre nagy türelemmel vezette ezeket a próbákat a meglehetősen fegyelmetlen iparművész társasággal. Amikor már némileg begyakoroltuk magunkat és kis repertoárunk lett, Imre vállalta, hogy a főiskola

évnyitóján, és főleg a diplomaosztó ünnepségein műsort adjunk, ami, azt hiszem, nemcsak nekünk volt remek élmény, hanem a közönség számára is ünnepi jelenség volt. Közben, ahogy esküvők alakultak, azokon is énekeltünk, és templomokban kisebb zenei szolgálatot teljesítettünk. Ez a kórus hatvan év után ma is megvan, MOMENTO névvel, létszámában fiatalokkal kibővülve, illetve ma már főleg fiatalabbakból áll. Imre egészen az előző évezred utolsó évéig vezette a kórust. Utána több remek karnagy váltotta egymást, de az alapot mindig Földes Imre kisugárzása képviselte, ami nekem személyesen nagyon nagy ajándék volt. Mindig külön öröm ma is koncerteken Vele találkozni.

A KÓRUSRÓL

A hatvanas–hetvenes években az Iparművészeti Főiskolán a zenetörténet vagy irodalomtörténet kötelezően választandó tantárgy volt az első két évfolyam számára. A zenetörténetet Földes tanár úr tanította. Az óra minden csütörtökön délután 6-8-ig tartott. A Tanár Úr az 58-as villamossal érkezett, bőr aktatáskával és egy hatalmas magnóval felszerelve. El voltunk bűvölve attól, amit kaptunk Tőle, és ahogyan közvetíteni tudta az elmesélhetetlen muzsikát. Úgy éreztük, Neki sem volt ellenére a közeg, ahová a sors sodorta. Az akkori rektorhoz — dr. Pogány Frigyeshez — fordultunk: folytatódhatna-e a zenetörténet-oktatás egészen a diplomáig? Így is történt. Egyik alkalommal, mikor az itáliai vokális muzsikáról volt szó, felmerült, hogy jó volna ezt inkább énekelni, mint csak hallgatni. Így alakult meg a kis kórus, amit a Tanár Úr vezetett. Diplomázás után többször próbáltunk az Ő lakásán is, az egyik tenor ölében az akkor még ici-pici Judittal. Sok helyen felléptünk, kórusversenyen díjat nyertünk, rádióban ősbemutatót énekeltünk, a Tanár Úr hetvenedik és nyolcvanadik születésnapján köszöntöttük Őt a számára átköltött szövegű kórusművel és a versbe szedett kórus-történettel.

Mindannyian hálásak vagyunk azért a világot, amelyet megnyitott előttünk. Bízunk benne, hogy a feléje áradó sok szeretet még sokáig élte!

A MOMENTO KÓRUS TÖRTÉNETE

Egyszer régen, nagyon régen,
Zugligetnek hűvösében,
Homályba vész, oly rég volt már,
Hogy egy zenetöri órán

Sok fiatal összegyűltek,
Egy terembe mind beültek,
Madrigál volt épp a téma,
A társaság nem volt béna.

Kottát bújtunk, szolmizáltunk,
S utána csak belevágtunk,
Földes tanár úr csak intett,
S megszólalt a két kis kvintett.

Hat leány és négy szép fiú —
Az ábrándunk nem volt hiú:
Következő szeptembertől
Kórus lett a tíz emberből.

Felléptünk az iskolában
Évnyitón és évzárón,
Templomban és rongyosbálban
Meg a Kossuth Rádión.

Sok-sok évig bírta velünk
Drága Földes tanár úr,
Végül aztán úgy éreztük,
Feszültni kezd már a húr.

Akkor libbent be a képbe
Egy megfagyott muzsikus:
Név szerint Zoboki Gábor,
Várta őt a pulpitus.

Beintett a bal karjával,
Selyemsálja lobogott,
S hogy a ritmus rendben legyen,
Jobb lábával dobogott.

Ám a világhír az nagy úr,
Parancsolta: menni kő!
Segített nekünk a bajban
A szép Bence Enikő.

Következett Sándor Bence,
Ki profi volt, nem pincér;
Úgy festett fent a dobogón,
Akárcsak egy hőscincér.

Kóruslányok szíve vérzett,
Hogy Bence is elszelelt...
Kórusvezetői posztért
Két lány versenyre is kelt.

Sziklás Tünde volt az egyik:
Magas, karcsú, fekete,
Másik meg az Erdős Gigi:
Szőke hajú, kicsike.

Kupaktanács döntött róla,
Hogy a két lány egyszerre
Legyen, ki a kórusunkat
Dicsőségre vezesse.

Végül Gigi is dobbantott,
Felvitte isten dolgát,
Itt maradt hát nekünk Tünde,
Adjunk a sorsnak hálát.

Sziklaszilárd a mi Tündénk:
Vidám, szép és szigorú,
Néha-néha felhőzi be
Szép homlokát a ború.

Kánya Ditta segít Neki,
Könnyebb legyen munkája,
Ha úgy tűnik, néhanapján
Belénk törik bicskája.

Ám élete úgy hozta, hogy
Kissé elszaporodott —
Egy cseppet még sírdogált
És végül minket itthagytott.

Kórus sorsa úgy alakult,
Akárcsak egy szép mese:
Felbukkant az életünkben
A szép Zaránd Emese.

Jöttek ám a fiúk, lányok,
Mert hallották a hírét:
Itt lehet ám kóstolgatni
Az éneklés jó ízét!

Van itt mindenféle-fajta
Aggastyán és csecsemő,
Kövér, sovány, hosszú, rövid,
Csúnya fiú, csecse nő.

Akárhányfélék vagyunk is,
Morcos, kedves, vagy tahó,
Mindahányan csak azt mondjuk:
Énekelni nagyon jó!

AZ EGYIK LEGFONTOSABB SZÓ FÖLDES IMRE 90. SZÜLETÉSNAPIJÁRA

Valamikor, még a múlt évezredben, megszólalt lakásunkban a telefon, a régi, fekete, vonalas készülék, és Földes Imre hangját hallom a kagylóból:

— Erikám, milyen nemű a latin lélek szó?

— Ajaj — kezdtem a biztonság teljes hiányával. — Ez nagyon nehéz. Mert van *animus* hímnemben, meg *anima* nőnemben is.

— De miért? — vált egyre érdeklődőbbé Imre.

— Ez olyan nehéz, hogy nem is tudok azonnal válaszolni. Nem pusztán szótári kérdés. Kérek két napot.

— Annyit talán még tudok várni — mondta csalódottan.

Én meg elkezdtem kutatni, miért volt kétféle lelkük a latinoknak. Az *animus*, a hímnemű alak viszonylag könnyen meghatározhatónak látszott. Mindenképpen valamiféle emberi erő, képesség megnyilvánulása, szellem, értelem, öntudat, jellem, de ritkábban lehet érzelem is. Sőt ezek a pozitív tulajdonságok mellett jelentkezhettek negatív megnyilatkozásokként is: düh, elbizakodottság, kikényszerített szándék. Magamban valahogy így summáztam: férfidolgok, nem véletlenül hímnemű a nyelvtani alak. Az *anima* szűkebb tartományú: első jelentésben nem is emberi lényeg, hanem természeti tünemény; légmozgás, szél, szellő, levegő, lélegzet, lehellet. Átvitt értelemben minden, ami az animától kap életre: életerő, lélek, érzés, élet, és természetesen van negatív pólus is: holtak lelkei, szellemek, árnyak. Két nap múlva telefonálok Imrének, és elmondom a kutatásom eredményét.

— Jó, jó — mondja ő, és hallom, hogy elégedetlen. — De miért írja Weöres Sándor a *Salve Reginában*, hogy „test, mely anyagi Szellem, / szellem, mely tiszta Test”?

— De van Weöresnek tiszta férfi Animus-verse és tiszta női Anima-verse az *Átváltozások* szonettjei között... — próbálkozom.

— Miért van mégis sokszor teljes egybeolvadásuk? És miért mondja, hogy „eggyé-forrott alakunk, ... Külön csak téveteg / habok vagyunk”? És tovább is bonyolítja: „Ismerj rám: magam asszonya én és férje

magamnak / s gyermeke is minden perc más-ivü mozdulatában”? És mi az a harmadik? Esetleg van valami magyarázat a görög szóhasználatban?

— Attól még bonyolultabb lesz. A görögöknek három szavuk is volt a lélekre: pszükhé, thümosz és pneuma.

— De miért kellett nekik három, a férfin és a nőn kívül? Talán a gyermek, „minden perc más-ivü mozdulatában”?

A Tanár Úr feladott egy nagy témát, ami nem hagyott nyugodni. Életem egyik legjobb tanulmányát köszönhetem annak, hogy ő pontosan szerette használni a fogalmakat, és a használat okát is kereste. Weöres Sándor-írásaim egy részét ezek a miértek ihlették. Azóta tudom, miért szél- vagy szellő-természetűek nála a szép lányok: „A világnak nekivágok, / szélben úsznak ott a lányok. / Ha csak egyre rátalálok, / soha mást én nem kívánok.” De ez nem egyszeri megfogalmazás nála, mert ez is egy nő képmása: „Napba keringő táncosan égő asszonyi felhő”, máshol többes számban az égi jelenség: „vagy a fellegeket nézd, e leány-szellemeket”.

És azóta tudom, hogy az ősi kettő-egynek csak modern folytatása volt Jung elmélete a férfiban rejlő nőről, ill. a nőben rejlő férfiről. Mert Weöres nélküle is pontosan megfogalmazza: „Férfi, keltsd a rejtett nőt magadban; nő, ébreszd fel férfi-voltodat” — és nem kell neki hozzá hipnózis, sem tudatmódosító, hogy valakit a belsejében rejlő magántitkok ilyen vallomására kényszerítsen. Weöres tudja, érzi, hogy ösképzetet támaszt fel Jung, akár a bibliai Ádám testében rejtőző Évát, akár az antik androgün lények kettős természetét (Hermaphroditosz, akinek nevében benne van a két istenség, akiknek tulajdonságait egytestében viselte). Ebből a „miért?”-ből született Weöres-tanulmányaimat köszönöm a Tanár Úrnak.

De nemcsak ez az egy „miért?” volt hatással későbbi kutatásaimra is. Az ő példájára belső követelményemmé lett, hogy mindenben keressem az okokat. Másik nagy élményem egy „miért?” követése közben egészen más természetű.

Űl egy művészpár egy kertben, Szentendrén. A férfi történetesen költő, Vas István, a felesége, Szántó Piroska festő. A kert ezernyi virággal pompázik és illatozik, a költő mégis csak rózsákról ír verset, a festő csak napraforgót fest. Nem pillanatnyi szeszélye ez az ő pályájuknak: évtizedek óta hűségesek választott virágukhoz. Miért? Ízléskülönbség? Egyéni vonzalom a kifinomult rózsa, illetve a rusztikus napraforgó iránt? Miért ez a kettősség az évtizedeket szimbiózisban töltő két alkotó életműve között?

Erre a „miért?”-re is csak hosszas kutatás után lehetett választ kapni. A nyomozás állomásait csak röviden tudom összefoglalni. A rózsa ismert volt „már a régi görögöknél” is, Homérosznál a hajnal rózsaujjú, Szapphónak leggyakoribb virága, Theokritosz paraszt-hexametereiben is ott virít. Ismerték a

latinok: Horatius a *carpe diem* gondolatát így szépíti meg: „a tündér rózsza percnyi virágait”. Kultusza keresztülvonul a kereszténységen: Pünkösdkor a tövis nélküli rózsza ünnepe van, Dante a paradicsomban lát rózsás víziókat, a szentek legendái közt sok a rózsza-legenda (Szent Erzsébet, Szent Dorothea), és hát ott a francia középkor teljes világát átfogó híres mű, a Rózsza-regény. És rózsák, rózsák mindenütt, a keresztény költészetben. Új jelentést csak a 20. század fordulója óta kapott Rilkenél, akinél a halál szimbolikus virágává válik. Vas István rózsái a szerelem virágai, a legszebben akkor nyílnak, ha Piroska-ihlette verseit írja szirmaikra. Az egyik legszebb versének címében is ott illatoznak: *Mikor a rózsák nyílni kezdtek*.

Egészen más a napraforgó európai karrierje. Kolumbusz hozta át Európába, valószínűleg Peruból. Addig Európában a gólyahírtől kezdve minden sárga virág napvirágnak számított. Az amerikai napraforgót a madridi botanikus kertben kezdték termesztetni, de gyors elterjedése ellenére nem vált haszonnövényvé úgy, mint a krumpli, a kukorica és a kakaó. Értékesebbnek tartották magas növése miatt, és díszsövénynek használták. Örökkévalóság-szimbólum is lett, mint Napvirág. Az első festő, aki valami mást látott meg a napraforgóban, mint az addigi európai hagyomány, van Gogh volt, aki szinte önarcképnek tekintette, és rengeteg napraforgót festett, házának falait is napszínűre pingálta. Ami még ehhez a növényhez vonzotta: a mezőkön, falvakon élő emberek életének megfigyelése, akikről haszonnövényeik között festett képeket, ezzel besorolódott a nép létfenntartó anyagai közé. A napraforgó van Gogh óta a művész magányának szimbóluma is, ő maga így nyilatkozott róla: „A napraforgó valamiképpen teljesen az enyém.”

Van Gogh napraforgói átalakították a virágról való felfogást: Emil Nolde drámai csendéletén két hatalmas napraforgófej saját súlya alatt törik le száráról, James Ensor a „szegények eledele” témát dúsítja a napraforgókkal: *Virágok és zöldségek* című képén karalábé, kelkáposzta és zeller között virít, mint tápanyag. Ettől a zöldséges csendeletről egyenes út vezet Szántó Piroskához, aki a két háború között új technikát és új eszközöket keresett az éhező tömegek életének ábrázolására: ezt találta meg sajátos expresszionizmusában. Képcímei: *Kofahajó, Karalábés csendélet*. Majd előtérbe kerül a napraforgó, amelynek emberszerű jelleget is ad.

Eljutott hát a napraforgó a szentendrei kertbe, a rózsza mellé. A rózsza tovább árasztja a szerelem illatát, a napraforgó olajjal és magvakkal látja el az embereket. Nem a két alkotó személyiségének különbségéből fakad témáik különös eltérése, hanem műnemük és a virágok történetéből.

Hadd nyújtsak át most egy csokrot — vérvörös rózsákból és élénksárga napraforgókból — Földes Imre születésnapjára, átkötte széles szalaggal, amire a tőle tanult fontos szót írnám: MIÉRT?

FÖLDES IMRE, MAÎTRE À PENSER

Földes Imre egyike a kulturális élet legkivételesebb személyiségeinek, akikkel volt szerencsém találkozni: professzor, pedagógus, az életnek és egy modern humanizmus-eszmének olyan követendő mintaképe, amely egészen ritka. És mindehhez még csodálatos humora is van, ami ebből mit sem von le!

Ebben az írásomban nemcsak Földes tanár úrhoz fűződő emlékeimről kívánok szólni, mert az csak múltba tekintés lenne, hanem arról az állandó érzésemről, hogy valóságosan „jelen” van az életemben: az, amit tanított, számomra valóban nem egy múltbeli emlék, hanem eleven, kreatív és naprakész vezérfonal. Mint egy mentor, egy időtlen barát, akinek a jelenlétét állandóan érzékelem a hivatásom gyakorlása közben, függetlenül attól, hogy fizikailag közel vagy távol vagyunk egymástól.

Földes tanár úrral való találkozásom a véletlen műve volt. Másodéves ösztöndíjas hallgató voltam a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián Kocsis Zoltán és Kurtág György osztályában viszont Földes tanár úr kurzusa nem volt benne a külföldi diákok számára ajánlott programban. 1986-ban már kezdtem jobban érteni és beszélni a magyar nyelvet, amelyet feltétlenül meg akartam ismerni, részben az ország kultúrája iránti tiszteletből, részben azért, hogy közelebb kerüljek ennek a számomra elbűvölő népnek a magyarságához és zenéjéhez.

Akkortájt a Zeneakadémián azt beszéltek az ott tanuló magyar diákok, hogy *„Van egy zseniális tanár, aki fantasztikus zenetörténeti kurzust tart. Az órákat nem lehet leírni. Ezt hallani kell!”* Így aztán félénken, az akkori, még kezdetleges magyartudásommal felfegyverkezve egy nap benyitottam a terembe, ahol Földes Imre tanár úr órát tartott: a lépcsőn felmenve a jobb oldali folyosón, ha jól emlékszem, a XXXVII-es terem volt a harmadik emeleten.

Ott egy olyan zeneakadémiai tanárt láttam, aki soha nem ült a katedrán, hanem sétált az asztalok között, partitúrákat mutogatva, illusztrálva a technikai, kompozíciós, történeti és egyéb aspektusokat. A magyarázatok és a zenehallgatás mellé mindenféle tárgyakat, művészeti alkotások reprodukcióit, saját tanulmányútjain vagy magánjellegű utazásai alkalmával készített fotókat mutatott nekünk, az

asszociációk és interdiszciplináris reflexiók egyfajta kaleidoszkópjával, amely 360 fokos látószögűvé szélesítette a zenéről való elmélkedést. És miközben beszélt, kezének magyarázó gesztusaival és szinte már színészi mimikával kísérte mondandóját, ami nekem, mint olasznak ráadásul szinte köznyelvszámba ment, hiszen a gesztusnyelv Olaszországban nagyon fontos!

Már nem is volt elengedhetetlen magyarul tudnom!

Sokszor elgondoltam, vajon mennyi fejfájást okozhatott a hagyományos akadémiai körökben az, hogy más szemmel kellett nézni, és a vitathatatlan tartalmi minőség és a diákság egyértelmű lelkesedése okán el is kellett fogadni Földes tanár úrnak ezt a didaktikai és tudományos módszerét, melyet oly sikeresen művelt, a járt utat maga mögött hagyva.

A tanórákon mindig megkért minket, diákokat, hogy értelmezzük vagy véleményezzük ezt vagy azt a fogalmat, még mielőtt ő maga hozzálátott volna, hogy annak az órának az „intellektuális utazására” invitáljon bennünket. Így indirekt módon — most már látom — arra ösztökélt minket, hogy mielőtt megosztaná velünk a saját nézőpontját, legyen igényünk az önálló véleményalkotásra (ha esetleg egyedül még nem jutottunk volna el idáig) akár egy koncertről, akár egy darabról, amelyet éppen játszunk.

Ő tehát nem olyan tanár, aki tálcán kínálja a megoldásokat, hanem egy *Maitre à penser*, olyan mester, aki gondolkodásra nevel!

És hogy ez így igaz, túlzás nélkül állíthatom ma is, 63 éves koromban, amikor már nem vagyok éppen kamasz, mert amit és ahogyan tanított a Tanár Úr, az mind a mai napig alapvető referenciaként szolgál zongorista és tanári pályám számára.

Az ő rendhagyó munkamódszere engem is megfertőzött, és arra készítetett, hogy még az evidenciákat is megkérdőjelezzem, hogy folyamatosan éljek a kritikai, kreatív (épp ezért független) és mindenekfelett dialektikus megközelítéssel tanulmányaimban és kutatásaimban, vagyis hogy a nagyvilág zenésze és polgára legyek. Azé a szellemi és materiális nagyvilágé, melyet Földes Imre az óráival készítetett felfedeznem különböző látószögekből szemlélve és hallgatva azt, anélkül, hogy lecövekelnék a konvencionális és lapos megoldások kínálta megalkuvásnál, még ha az jelenti is a „kényelmesebb utat” ahhoz, hogy megéljek a művészetből, ahelyett, hogy a megismerésben való elmélyedést választanám.

Vagyis mindig ragyogó szemmel kell az életre és a zenére tekinteni, a kutatás iránti kíváncsisággal, soha nem beleragadni a rutinba. A zenetörténetet úgy előadni, hogy a zeneszerző módszerét és az őt körülvevő világ aspektusait is magyarázzuk, hiszen ez a kapcsolat ösztönzi a művészt arra, hogy a műalkotásokban a saját mindennapi létezését szublimálja, és csak az átlényegítésnek ez a képessége az, ami remekműveket hoz létre és ott univerzális nyelvvé alakul.

Ha megkérdeznénk Földes tanár urat, valószínűleg nem emlékezne részletesen minden apró fortélyra, mellyel igyekezett megértetni velünk mindezt, de az én emlékezetembe mélyen belevésődtek az ő órái! És könnyen el tudom képzelni, hogy ezzel nem vagyok egyedül, hanem sok más volt diákja érzi ugyanezt. Egyszer elmondta nekem, hogy nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is nem egyszer történt, hogy utazásai során megállította valaki, és miután tisztelettel és hálával köszöntötte, kiderült, hogy egy régi diákja az. Így történt akkor is, amikor pár évvel ezelőtt (immár barátként megtisztelve) együtt utaztam vele Budapesten egy villamoson. Épp koncertre tartottunk, mikor megszólította őt egy öregdiák, és én jól szórakoztam — ő viszont szerényen hallgatott —, ahogy egy gyors statisztikát készítettem a megtartott kurzusairól, a tanítási évek számáról, és az jött ki, hogy nagyjából 6000 diák járt hozzá az évek alatt: egy kisváros lakossága!

Személyes életemben, mint a világtörténelemben is, nem hiányoztak a sötét pillanatok, de Földes Imre tanítása (nem utolsósorban ösztökélése a kortárs zene hallgatására) adott energiát ahhoz, hogy mindig előre tekintsek, bátorságot, hogy ne engedjem el a zenélés és a tanítás csodálatos lehetőségét, és hogy tovább folytassam a küldetést, mellyel a közönségnek és a fiatal zenészeknek közvetíthetem a zene evokatív és varázslatos hatalmát. Ezek az órák lényegüket tekintve jóval túlmutattak a zenetörténeten, eljuttatva hozzám a tanulás értékét és értelmét a valóság megismerésének végtelen kutatásával, és azzal a biztos tudattal, hogy a kultúra, az érzések, a művészetek, a béke és a nem fékevesztett emberiség kifejezése mindennek ellenére örök, csakúgy mint a Természet maga.

Köszönöm, Imre!

U.i. Abban a tisztességben volt részem, hogy 2007-ben épp Földes tanár úr meghívására tarthattam egy előadást a Liszt Ferenc Zeneakadémián az olasz zenei terminusokról *Zenei szakszavak nyomában* címmel. Ez nagyon megtisztelő és ugyanakkor nagyon megható is volt számomra. Szívesen emlékezem rá ezzel a fényképpel, mely az előadás után készült rólunk, Tihanyi László társaságában.

(Fordította Lax Éva)

